

DESPRE UN POSIBIL CIMITIR AL DEȚINUȚILOR POLITIC DE LA POARTA ALBĂ, JUDEȚUL CONSTANȚA

Emilia CORBU^a, Stănică PANDREA^b

^a Muzeul Județean Ialomița; e-mail: emiliacorbu@ymail.com

^b Muzeul Brăilei „Carol I”; e-mail: pandrea1962@gmail.com

Keywords: Danube – Black Sea Canal, Carasu system of irrigation, communist era, political prisoners, cemetery, individual grave, mass grave, slaking pit
Abstract: The construction of the Danube – Black Sea Canal started after 1948, during the communist regime. It was built with the effort of tens of thousands of political prisoners who manually (mostly) excavated the Canal which afterwards became part of the Carasu irrigation system. A series of memoirs, accounts and historical documents indicate that a great number of people died because of the strenuous work, malnutrition and poor conditions of hygiene. The dead were buried in mass graves or penal cemeteries. Marking these events in the field and also in the collective memory is the duty of both local authorities and historians.

An area of almost 2000 m² came to the attention of archaeologists. In the southern half, the A area, the land has an alveolar shape and it is formed of sediments of yellow clay. In the northern half, the B area, the soil is at the same level with the other cemeteries from the neighbourhood.

The presence of a mass grave was the main assumed hypothesis while investigating the A area. This area is rectangular, 33 × 30 m, and oriented E–W. The lowest level is at -0,80 m below the present day one, measured on the northern side, where this entire formation is limited by a ridge. Archaeological excavations uncovered a cluster of large, 2 m deep pits that covered an area of ca. 150 m². The pits were filled with black soil taken from the neighbouring area. Some of the pits were dug into the yellow clean virgin soil, but others cut and destroyed different pits filled with dirty-yellow soil with brown thin deposits. Chronologically, the pits were assigned to the contemporary period, more precisely to the communist age. In these pits no human bones were recovered from the latter pits and their function remains obscure so far. In the levelling layer overlapping the pits with dark soil, were found lids marked RPR, thus prior to 1965. The functionality of these pits is obscure. It is worth retaining the account of some former prisoners who remembered that the firing of limestone (used in the construction of the canal) was done in pits. The possibility of slaking pits, where limestone was burnt in order to obtain the lime for the construction of the canal, can be taken into account.

Five graves were discovered in Area B. The site plan and the orientation of the pits suggest a contemporary cemetery (post 1945). The graves are narrow and not very deep (-1 -1.40 m) and they correspond to the size of the “coffins” used (wooden boxes). Certainly, it is a cemetery for social outcasts. During the communist era, the vast majority of such outcasts were political prisoners. The authors believe that some of the archaeological arguments (such as location, density of graves, lack of markers and grave goods) and the anthropological analysis of the skeleton discovered in Grave 3, suggest political prisoners buried in the area.

Cuvinte-cheie: Canalul Dunăre – Marea Neagră; sistemul de irigații Carasu; regimul comunist, deținuți politic, cimitir, morminte individuale, gropi comune, gropi de ars varul

Rezumat: După 1948, regimul comunist a demarat lucrările de construire a Canalului Dunăre – Marea Neagră. Zeci de mii de deținuți, opozanți ai regimului, au muncit, în mare parte manual, la o lucrare care, ulterior, a fost înglobată în Sistemul de Irigații Carasu. O serie de relatări, memorii, dar și studii istorice menționează că regimul de muncă extenuant și condițiile precare de alimentație și igienă au determinat un număr mare de decese și implicit au dus la existența unor gropi comune și cimitire de colonie. Marcarea acestor obiective în teren, dar și în memoria comunității, este o datorie care revine atât autorităților locale, cât și istoricilor.

Locul investigațiilor măsoară aproape 2000 m². În partea sudică, numită de noi sectorul A, terenul este alveolat și prezintă pelicule de pământ galben în suprafață. În jumătatea nordică, sectorul B, terenul se află la același nivel cu celelalte două cimitire din apropiere.

Ipoteza de lucru pentru sectorul A a fost aceea a unei gropi comune. Este o suprafață patrulateră de 33 × 30 m cu orientare E–V, alveolată, cu cota cea mai joasă de -0,80 m față de nivelul actual al solului măsurat de pe partea nordică, acolo unde întreaga formațiune este mărginită de un val. În urma săpăturilor arheologice, s-a evidențiat o zonă de aproximativ 150 m² plină de gropi mari, adânci de doi metri. Sunt umplute cu pământ negru din zona înconjurătoare. Unele sunt săpate în pământ galben, curat, steril. Altele, însă, au intersectat și distrus gropi pline cu pământ galben murdar, striat de pelicule brune. Din punct de vedere cronologic, gropile aparțin epocii contemporane, mai precis comuniste. În stratul de nivelare, ulterior gropilor cu pământ negru, am găsit capace marcate RPR, deci până în 1965.

Nu cunoaștem funcționalitatea acestor gropi. Reținem însă relatarea unor deținuți care spun că arderea varului (folosit la construirea canalului) se făcea în gropi. Este posibil ca acestea să fie vestigiile unui punct de ardere a varului necesar lucrărilor la Canal.

Investigațiile din sectorul B au dus la descoperirea a cinci morminte. Orientarea, precum și dispunerea în plan, ne arată o mică necropolă contemporană (databilă după 1945). Gropile de mormânt aveau dimensiunile cutiilor de lemn în care fuseseră depuși defuncții, adică strâmte și de lungimea cutiei. Este, cu siguranță, un cimitir al unor marginalizați social. În timpul comunismului, cel mai mare procent din această categorie socială îl constituiau deținuții politic. Autorii articolului susțin că o serie de argumente de ordin arheologic (amplasarea cimitirului, densitatea mormintelor, lipsa inventarului și a semnelor de mormânt) și antropologic (patologia evidentă a scheletului din mormântul nr. 3) sugerează prezența unor deținuți politic.